

*Vasárnap a pap kihirdet, / s két hét múlva esszeesket;
Halálig ketten aratunk, / ketten élünk, ketten halunk.*” Szöveg és dallam egyformán gyönyörű, s mindkettőt Jézus és a szeretet lelke járja át. Szent István csatái, az Árpádok külpolitikája, Lajos, Zsigmond, Mátyás győzelmei nem az ő ügyük volt. Az ő ügyük az asszony, a maguk hűsége és a gyerekek sorsa volt. A francia felvilágosodás hatására Batsányi, Kazinczy és mások Kufsteinbe kerültek, mert lemásoltak egy felvilágosodott kátét, melynek gondolatait Rousseau Társadalmi szerződése ihlette. Kazinczy, a szent öreg, meghal, de úgy hal meg, hogy megszületik a nem papi-nemesi, hanem népi nemzettudat.

Petőfi már úgy magyar, hogy megírja versét: Akasztatok fel a királyokat! 1857 után új világ kezdődik. A dzsenti elkártyázza a vagyonát, és úr lehet, akinek pénze van. A zsidók nemesi családok lányait veszik feleségül, és maguk is bárók lesznek, s a felső házba kerülnek a főpapokkal és főnemesekkel együtt. A '19-es kommün-terror után Németh László elmondja, hogy ne Trianon miatt sírjunk, hanem a hárommillió magyar koldusért. Azokért, akik olyan cselédlakásokban laknak, amelyeknek van egy közös konyhája, s jobbról is, balról is egy-egy szoba, amelyekben akár nyolc gyerek alszik apjával-anyjával. 1945 után pedig az egész nemzeti vagyon kommunista kézre kerül, és '89 után a kommunisták és kollaboránsaik átjuttatják a nemzeti vagyont a nemzetközi multimilliárdosok kezére.

Ez az a helyzet, amelyikben felvetődik, hogy politizáljunk-e. Nem lehet mindezt nem tudni. Nem lehet mindezt a következő nemzedéknek nem hozni a tudomására. Nem lehet vakon élni. Jézus sem élt vakon. Tudta, hogy tehetetlen az urakkal szemben: Az Emberfiának emberek (Kaifás főpap, a szaduceusok) kezébe kell kerülnie... Politizált, és nem tolt a szekerüket. A szegényeknek hirdette jóhírért és nem a gazdagoknak. Ma az politizál helyesen, aki kivonja magát a multimilliárdosok nemzetszegényítő műveletei alól.

Ma az politizál helyesen, aki itt hagyja a várost, falura költözik, és megtermeli háztáji gazdálkodásban azt, ami kell neki az élethez. Most volt itt G. Jenő, aki elmondta, hogy van három család méhe, és 100 kg mézet hozott ez a szezon, 1 kg-ot mindjárt itt is hagyott belőle. Politizálok és mondom: Ébred a magyar nemzet. A sajtótól meg nem hirdetve, nagy csendben megvolt Kunszentmiklós mellett a kurultáj. A tavalyi kurultájon itt volt a Góbi sivatagból egy ujjur, aki Attila leszármazottjának tartja nemzetét, és elmondta, hogy tizenkilenc-millióan vannak. Az idei találkozáson 350 ezer országon belüli, és kívüli magyar volt együtt.

Magam is ezt az utat akarom járni, ezért veszek 91. évemben is földet Budaváriban belterületen, ahol építkeznie lehet annak, aki a földből akar megélni. Ez a politika az, amit a legteltesebb jézusi jó lelkiismerettel lehet csinálni. Csak egy feltétele van. Lemondani arról, hogy meggazdagodjam. De ez feltétlen feltétel. Mert

boldogok a szegények, az övéké a mennyek országa, és jaj azoknak, akik gazdagok akarnak lenni. Nem azért, mert feltétlenül pokolra kerülnek. A poklot elkerülhetik, mert nem tudják, mit cselekszenek. De a gazdagodni akarás következtében kipusztítják magukat az 1,2-es termékenységű rátánkkal. És reménykedem is Kipusztítják magát az európai és észak-amerikai keresztények. Megérdemlik sorsukat. A napokban késve megyek vacsorázni, s találok ott egy színes bőrű papot. Bemutatnak neki. Ő is bemutatkozik. Elmondja, hogy nigériai és számuk 140 millió, de nem mind katolikus... Csak 60 millió a katolikus... Csak!!!
Lehet úgy politizálni, ahogyan Jézus is politizált?!

GROMON ANDRÁS

BELESZÓLT-E JÉZUS TÁRSADALMI KÉRDÉSEKBE? (RÉSZLET)

III. POLITIKAI BELESZÓLÁS

Tisztázzuk először, mit értünk politikán és politikai beleszóláson! Politikán *a szó közhasználatú értelmében* a hatalomgyakorlást, illetve az erre való törekvést értjük, és természetesen beleértjük a (fegyveres) erőalkalmazást is (hiszen az eddigi történelem során enélkül még egyetlen rendszer sem állt fenn). Ebben az értelemben persze Jézus nem szólt bele politikai kérdésekbe, sőt nyugodtan állíthatjuk, hogy az ilyen értelmű politikába való be-nem-avatkozás volt egész működésének alaprogramja (ha ezt a programot a fonákjáról nézzük): Máté is (4,1-11), Lukács is (4,1-12) Jézus nyilvános működésének élére állítja megkísértésének történetét, amelyben mind a három kísértés visszautasítása lényegében a „hatalom és dicsőség” (Lk 4,6) visszautasítását jelenti. Ehhez az alapálláshoz aztán egész további élete során hűséges maradt, semmiféle hatalmi rendszert nem óhajtott a bevett evilági módszerekkel megdönteni: sem a római világbirodalmat, sem a helyi zsidó uralmat, és amikor ez a hatalom az életére tört, nem kért az Atyától „tizenkét ezred angyalt”, hogy fellépjen ellene és legyőzze, vö. Mt 26,53).

Mindez azonban korántsem jelenti azt, hogy Jézus közömbös lett volna a fennálló politikai (uralmi) viszonyokkal, s főleg ezek következményeivel szemben. Ellenkezőleg! *Ha tehát a „politika” szót sajátos értelemben használjuk, azaz a „polisz”, az emberi társadalom (beleértve az államapparátust is) közérdekű ügyeibe történő aktív, de mindenfajta erőalkalmazást eleve kizáró beleszólást értjük rajta, akkor – amint rögtön látni fogjuk – nagyon is azt kell mondanunk, hogy Jézus beleszólt politikai kérdésekbe is. A rendelkezésünkre álló anyagot két csoportra osztjuk: „vallási kérdésekre” és „társadalmi*

kérdésekre”, ezek Jézus „politikai” bebeszolásának fő területei.

1. Jézus **bebeszolt a vallás kérdéseibe**. – Két előzetes megjegyzést kell itt tennünk. Egyrészt meg kell állapítanunk, hogy ezt a témát tárgyalhattuk volna a második fejezetben, a strukturális bebeszolás eseteként is, de súlyánál és lényegénél fogva – ld. a második megjegyzést – mégis jobbnak látszott idevenni. Másrészt meg kell indokolnunk, miért minősítjük a vallást politikai kérdésnek. Nagyon egyszerű a válasz. Köztudomású, hogy egyetlen államhatalom sem tekinti a vallást magánügynek – függetlenül attól, mi áll az alkotmányban –, de ennek okait most nem részletezzük (vö. fönt I.3.). A Jézus korabeli zsidó államra ez fokozottan, sőt a világtörténelemben szinte egyedülállóan érvényes (talán csak az iszlám mutat fel hasonló jelenségeket). Ugyanis a zsidók, a politikai vezetők és a nép, az „állam” és a „társadalom” egyaránt lényegében teokráciának tekintették államformájukat, de igazában egész létformájukat (bármennyit torzult is ez a kezdetektől Jézus napjaiig). Ez azt jelenti, hogy *a szó közhasznú értelmében vett politika (hatalomgyakorlás) és a vallás teljes mértékben összemosódott*, tehát minden politikai kérdés egyúttal vallási kérdés is volt, és megfordítva, minden vallási kérdés egyúttal politikai kérdés is. Nagyon jól tükrözi és szemlélteti ezt a tény, hogy – legalábbis Jézus korában és az uralkodó személyét leszámítva – a politikai és a vallási vezetők ugyanazon személyek voltak, belőlük állt Palesztina legfőbb hatalmi testülete, a Nagytanács, élén a Főpappal. De az „alacsonyabb rétegekben” is a vallási vezetők voltak egyúttal a társadalmi élet vezetői is (farizeus vagy szadduceus írástudók). – Most már rátérhetünk a tárgyalásra.

Jézus nem volt ellenséges korának „vallási rendszerével” szemben: eljárt a jeruzsálemi templomba, „szokása szerint” a zsinagógákban (is) tanított (vö. Lk 4,16), és a meggyógyított leprást az előírások értelmében (3Móz 14,2-32) elküldi a paphoz, hogy mutassa meg magát és ajánlja föl a szokásos áldozatot (Mt 8,4). – De *kérlelhetetlenül föllépett a vallási visszaélésekkel szemben*, és gondolkodás nélkül megszegte a vallási (tehát politikai következményekkel bíró) előírásokat és szokásokat, ha azok Isten akaratával, a szeretettel ellentétesek voltak.

Legenyhébb formája ennek, hogy *megbélyegezte a képmutató vallásosságot* (alamizsna: Mt 6,1-4; imádság: Mt 6,5-8; böjt: Mt 6,16-18; perselypénz: Lk 21,1-4), és ezért azt tanította, hogy az embernek nem szabad addig áldozatot bemutatnia, amíg rendezetlen nézeteltérései vannak embertársával (Mt 5,23-24; ha ezt mindenki komolyan vette volna, akkor az áldozatbemutatásból hasznot húzó papságnak és főpapságnak hamar felkopott volna az álla...).

Sorsdöntővé vált Jézus számára, hogy bebeszolt a vallási élet két fő területének kérdéseibe: felülbírált *a szombat* törvényét (elsősorban gyógyításaival, de nemcsak

azokkal, vö. Mt 12,1-8; Jn 5,8-10), és *a rituális tisztasági előírásokon* is túltette magát (vö. Mk 7,2.5). De a vallási (és politikai!) törvénynek más vonatkozásban is ellene mondott, sőt tagadta érvényességét: gondoljunk akár a válással (Mt 19,7-9: „Mózes parancsolta... de ... mondom nektek”), akár a házasságtörő asszony megkövezésével kapcsolatos (Jn 8,5-8: „Mózes azt parancsolta... aki bűn nélkül van közületek, az ...) állásfoglalására (ez utóbbi esetben az országban érvényes büntetőjog érvényességét vonta kétségbe!). Mindennek „betetőzéseként”, s ha tetszik, szimbolikus összefoglalásaként „*megtisztította*” *a Templomot*, kiűzván onnan a kereskedőket (Mt 21,12-13; Mk 11,15-17; Lk 19,45-46; Jn 2,14-17); ennek a cselekedetnek az éle – túl a kereskedőkön – ugyancsak a nép vallási vezetői, a főpapok ellen irányult.

(Zárójelben megemlítünk itt még egy mozzanatot, amely önmagában is kimerítette volna a „(vallás-) politikai bebeszolás”, egyszerűen szólva: a felforgatás fogalmát. Jézusnak arra a kijelentésére gondolunk, mely szerint vallás és vagyon, Isten szolgálata és a pénz szolgálata kölcsönösen kizárják egymást, ld. Mt 6,24. Ilyesmit képviselni abban a társadalomban, melyben a „legvallásosabb” emberek egyúttal a legvagyonosabbak és fordítva, a legsúlyosabb tekintélyrombolásnak és bomlasztásnak minősül. De a legélesebb bebeszolás a társadalom minden más rétegének az életébe is...)

Míndez együtt nemcsak azt jelentette, hogy Jézus számos esetben szembehelyezkedett a vallási és politikai törvénnyel és annak hivatalos képviselőivel, és nemcsak azt, hogy – legalábbis elvben – alapjaiban ingatta meg a rendszer vallási és politikai épületét, hanem azt is, hogy az egész vallási és politikai rendszernek fölébe helyezte önmagát – és ezt nem csupán tudatosan vállalta, hanem nyíltan hirdette is: „Az Emberfia ura a szombatnak is” (Mk 2,28; ld. még pl. Mt 5,22.28.32.34.39.44; Mt 19,7.9; Jn 8,5.7). Kell-e ennél nagyobb és nyíltabb „politikai” bebeszolás? De azért akadnak még kifejezettebb esetek is!

2. Jézus **pártos „politikai” állásfoglalást** tett. „*Pártosan*” *állást foglalt a szegények, a (társadalmilag) kicsinyek (gyöngék) és az üldözöttek (szelídek) mellett*. Teljesen világos ez már „kezdeti” nagy „programbeszédében” (Hegy beszéd, Mezei beszéd: Mt 5,3.5.7.9.10; Lk 6,20-23), majd az egész nyilvános működése során tanúsított, e programnak teljesen megfelelő magatartásából: szinte mindig az említettek körében és értük dolgozva látjuk őt. De későbbi nagy beszédek is tanúskodnak erről, főként a szívtelen gazdag és a koldus Lázár példabeszéde (Lk 16,19-31) és „az utolsó ítélet tablója” (Mt 25,33-40): Jézus az éhezők, nincstelének, betegek és bebörtönzöttek, illetve a velük jót cselekvők és közösséget vállalók oldalára áll, teljes együttérzéséről, elismeréséről („boldogok vagytok”: Lk 6,20-23; „Atyám áldottai”: Mt 25,34) és melléjük állásáról („jobbára állítja”: Mt 25,33) biztosítja őket.

De nemcsak erről, hanem arról is, hogy *maga Isten is az ő oldalukon áll*: ugyanis a „tiétek az Isten országa”, „majd kielégítenek”, „nagy jutalmatok lesz a mennyben” (Lk 6,20-23), „majd nekik is irgalmaznak”, „ők Isten fiai” (Mt 5,7.9), „az angyalok Ábrahám ölébe vitték” (Lk 16,22), „Atyám áldottai” (Mt 25,34) kifejezéseket nyugodtan fordíthatjuk így: a ti oldalatokon áll Isten, a tiétek Isten, veletek van és lesz Isten. Áttételesen ide vonatkoztathatjuk azokat a helyeket is, ahol Jézus arról beszél, hogy nem azokat jött hívni, akik magukat igaznak tartják (mert ezek többnyire a társadalom nagyjai és hatalmasai), hanem a magukat bűnösnek tartókat (mert ezek többnyire a társadalom kicsinyei): Mt 9,13; Lk 19,1-10, illetve arról, hogy Isten jobban örül egyetlen megtérő bűnösnek, mint kilencvenkilenc igaznak, akik azt állítják magukról (vö. Lk. 16,15!), hogy nincs szükségük megtérésre (Lk 15,1-2.3-7.8-10; vö. még Lk 15,11-32; 18,9-14).

E tanításait Jézus számos szimbolikus cselekedettel erősítette meg, ezekből most csak kettőt emelünk ki: a szegények teherhordó állapotán, a számaron vonult be Jeruzsálembe (Mk 11,1-11), és főként: a szegénység, a kicsiség és az üldözöttség teljességében, a kereszten fejezte be életét.

3. *Az okozat árulkodik az okról.* – Tegyük fel, hogy Jézus *tanításából* nem maradt volna fenn semmi, csak az életéről tudnánk annyit, hogy nyilvános működését tanítással, gyógyítással és ördögűzéssel töltötte, majd alig háromszázötven évvel később, a kereszténység után népének politikai és vallási hatalmasai a kor akasztófáján kivégezték, ráadásul úgy, hogy e cél érdekében az elnyomott ország politikai és vallási vezetői nem átlottak szövetkezni az (általuk egyébként mélységesen gyűlölt) megszálló hatalom legfőbb képviselőivel. Ennyi is elég lenne ahhoz, hogy meglehetősen biztos választ adjunk a dolgozat címében felvetett kérdésre, hiszen élete és sorsa között olyan ok-okozati összefüggést kellene fölfedeznünk, amelyben az okozat árulkodna az okról. Ugyanis *gyógyításért és ördögűzésért nem szokás embereket kivégezni*, vagy ha mégis megesik (a mitikus-mágikus ókorban ez nem zárható ki), akkor sem az ország belügyminisztériuma és egyházi főhatósága szokott ezzel foglalkozni, beleértve a legfőbb politikai és vallási vezetőt is (hanem a helyi hatóságok), s pláne nem a megszálló hatalom legfőbb képviselőjének bevonásával, tőle megszerzett engedéllyel és eszközökkel. Tehát *csakis a tanításában kereshető kivégzésének az oka!* Ebből pedig kényszerítő erővel következik, hogy ennek a tanításnak (vagy legalábbis következményeinek) *olyan elemeket (is) kellett tartalmaznia, amelyek a legmesszebb menően keresztelték a kor társadalmi nagyjainak, a politikai és vallási vezetőknek az érdekeit, azaz beleszólást jelentettek társadalmi-politikai kérdésekbe.*

Mіндеzek után is természetesen bárki azt mondhatja, hogy egyrészt Jézus csak tanításával szölt bele

társadalmi-politikai kérdésekbe, de tettekkel nem avatkozott bele ezekbe, másrészt még tanításában is megmaradt az egyes emberekhez intézett morális intelmeknél, és sohasem biztatott a társadalmi és politikai struktúrák megváltoztatására.

Röviden a következőket felelhetjük ezekre az ellenvetésekre. Ami az elsőt illeti: *Aki „politikájában” eleve lemond a szúró-, vágó- és lőfegyverekről, annak aligha marad más „fegyver” a kezében, mint a szó...* Ami a másodikat illeti: Egyfelől Jézus korának társadalmi korántsem volt annyira „társadalmisított” és „strukturizálódott”, mint a miénk. Másfelől amint a szentírás egésze sem, úgy Jézus maga sem akart mindenkor minden kérdésre választ adni; de megadta azokat az alapelveket, amelyekből mindenkor minden problémájára kikövetkeztethető a válasz. És ezeknek a következtetéseknek a levonása, legalábbis Jézus követői számára, kötelesség.

Emellett persze készségesen elismerjük, hogy *Jézus elsődlegesen nem társadalmi reformer volt. De abból, ami elsődlegesen volt, tudniillik az Ige hirdetője (vö. Mk 1,38), ez is következik.*

KIRÁLY INNÁCZ

GENERÁCIÓS GÚLA EGYÜTTMŰKÖDÉSÜNK MEGFONTOLÁSÁRA

Gimis korunkban a testnevelési órákon rendre előkerült a gúla építésének gyakorlata. Akkor is, ha nem tornászok, hanem főként röplabdások voltunk. Egyszerűen fogalmazva ez nem más, mint kialakított testhelyzetekre, egyensúlyi elosztásra, egymásra épülően összefogódzó emberek sportos-akrobatikus testi építménye. A lányok még élvezték is. Mi fiúk legfeljebb abban akartunk villogni, amiben volt bátorsági, vagánysági, erőfitogtatási elem. Ami megmaradt bennem, az az emberi képességeknek, lehetőségeknek együttműködő, egyensúlyra figyelő csodás jelensége. Beismerem, hogy az ember a maga helyét nem az önmagáról alkotott, sokszor csak vágyott kép alapján találja meg a gúlában. Én sportolóként is súlyos voltam. Súly és erő alapján alapozó embernek voltam jó. Az építmény felsőbb szintjeiben mások